

Les 2 - Wat is harmonie?

Doel	De leerlingen leren wat harmonie is. De leerlingen experimenteren met harmonie met behulp van fysieke en/of digitale muziekinstrumenten. De leerlingen leren om ritme en harmonie zo te tekenen dat ze het zelf kunnen uitvoeren.
Nodig	Bord om op te tekenen Tekpapier en potloden Melodische instrumenten zoals klankstaven of xylofoons. Als je deze niet hebt, gebruik je een online instrument, zie opties op de website hieronder. Eventueel een laptop met daarop een digitaal instrument. Digitale materiaal is te vinden op: https://amsterdamsemuziekeducatie.nl/lesmateriaal-3-4/
Ruimte	Lokaal met digibord/eigen lokaal
Duur	45 minuten
Vorbereiding	Lees de opdrachten door Bekijk alvast het filmmateriaal Als je een online instrument gebruikt: probeer dit even uit Je kan het instrument spelen met touch screen of muis, maar het kan ook met het toetsenbord. Door de toetsen te gebruiken, kunnen twee of drie leerlingen samen spelen.
Klaarzetten in de klas	Papier en potloden, bord om op te tekenen. Zorg dat de instrumenten klaarstaan of een laptop met online instrumenten.

Les 2 - Wat is harmonie?

Start

Wat gaat er gebeuren?

In de vorige les hebben we geleerd wat ritme is. Vertel aan de leerlingen dat we het in deze les gaan hebben over harmonie. We leren wat harmonie is. De leerlingen gaan zelf ritme en harmonie tekenen en zo hun eigen muziek componeren.

Introductie: Herhalen, Ritmes spelen en tekenen

Vraag aan de leerlingen of ze nog weten wat een ritme is. Laat een aantal leerlingen een ritme spelen op hun lichaam of op de tafel of stoel. Kan iemand ook nog uitleggen in woorden wat een ritme is? (Ritme is een patroon van klanken, hebben we in de vorige les geleerd).

Opdracht 1a - klassikaal - ritme tekenen

Laat de leerlingen een geluid kiezen. Bijvoorbeeld een klap. Hoe zou je dit kunnen tekenen? Spreek samen af hoe je het geluid tekent. Laat nu steeds een kind naar voren komen en een geluid met het symbool dat jullie hebben afgesproken tekenen op het bord. Je kan het symbool klein tekenen en groot. Je kan het heel vaak achter elkaar tekenen of je kan het twee keer tekenen met veel ruimte er tussen. Kan je het ook verschillende kleuren geven? Hoe zou je het geluid dan kunnen laten klinken?

Stimuleer de leerlingen om in korte tijd zoveel mogelijke verschillende tekeningen te maken en zo te ontdekken dat je kan variëren in snel of langzaam, luid of zacht, regelmatig of onregelmatig.

Een klap kan je tekenen als een kruisje: X. Dan lijkt het een beetje op twee handen die op elkaar slaan. Je kan een klap echter ook tekenen als een rondje of een wolkje of wat je maar wil. Dan is de vorm willekeurig en heeft die dus niets te maken met hoe een klap klinkt of eruit ziet. Het mag allebei. Als jullie maar goed met elkaar afspreken welk teken bij welk geluid hoort.

Opdracht 1b - in groepjes - je eigen ritme tekenen en uitvoeren

Verdeel de klas in groepjes van twee tot vier leerlingen. Ieder groepje krijgt een vel papier en potloden. De leerlingen gaan nu zelf hun ritmes tekenen en de tekening uitvoeren. Ieder groepje mag zelf bepalen of je eerst een ritme bedenkt en dat gaat tekenen of dat je eerst een tekening maakt en het daarna gaat uitvoeren. **Let op! Je krijgt maar kort de tijd.**

Na afloop laten de groepjes hun tekeningen aan elkaar zien en voeren ze het ritme uit.

Les 2 - Wat is harmonie?

Film 4

Bekijk film 4: Harmonie

Stel na afloop de volgende vragen:

-In de vorige les gingen de films over ritme.

Welk woord wordt er nu uitgelegd? (Harmonie)

-Kan iemand uitleggen wat harmonie is? (Dit is een moeilijke vraag. Het gaat er nu vooral om dat leerlingen nadenken over wat ze in de film hebben gehoord.)

Vertel:

Harmonie betekent dat verschillende klanken samen klinken en mooi bij elkaar passen.

Vraag:

-In het begin van de film speelt de harpist eerst op één snaar. Daarna op twee snaren en dan op drie. Heb je voor harmonie één of meer snaren nodig? (Voor harmonie heb je meer dan één snaar nodig.)

-Kan je in je eentje een harmonie zingen? (Nee. Je hebt meerdere klanken nodig. Je kan dus alleen een harmonie zingen als je met meerdere mensen samen zingt.)

Opdracht 2a: klassikaal - ontdek harmonie

Zet klankstaven of een xylofoon op een tafel vooraan in de klas. Als je geen fysieke instrumenten hebt, gebruik je een online instrument. Zie daarvoor de website.

Kies steeds een kind uit dat mag proberen een harmonie te spelen. Laat de leerlingen zoveel mogelijk zelf uitproberen. Er is geen goed of fout. Help de leerlingen door vragen te stellen, die jullie samen beantwoorden.

Bijvoorbeeld:

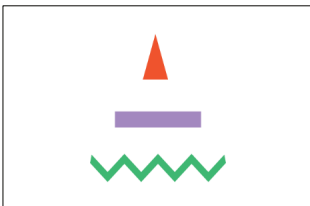
-Hoeveel tonen moet je tegelijk spelen? (meer dan één). Als een kind het niet alleen kan spelen, mag er een kind bij komen om te helpen.

-Hoe vinden jullie het klinken? (soms klinkt het mooi, soms niet echt, soms vindt de één het mooi en de ander niet).

-Kan je een harmonie vinden die jullie vrolijk vinden klinken? En eentje die jullie verdrietig vinden klinken? Of boos?

Opdracht 2b: in groepjes: teken harmonie

Voordat jullie gaan beginnen, oefenen jullie eerst samen met een voorbeeld. Er zijn drie geluiden: 'piep', 'hoi' en 'grom'. 'Piep' klinkt hoog, 'grom' laag en 'hoi' daar tussenin. Je zingt de geluiden dus meer dan dat je ze zegt. Zet de voorbeeld slide op het bord en kies drie leerlingen uit die de tekening proberen uit te voeren.

Verdeel de klas nu in groepjes. Ieder groepje krijgt een vel papier en potloden. Vervolgens gaat ieder groepje een aantal geluiden bedenken en hier een tekening bij maken.

Les 2 - Wat is harmonie?

Je kan eventueel ook instrumenten gebruiken, zoals klankstaven, xylofoon, keyboard of een online instrument op de laptop. Spreek dan van tevoren wel goed af wie op welk instrument of op de laptop mag en hoe je dit afwisselt.

Vraag vooraf:

-Als jullie een harmonie willen maken, moet dan iedereen in het groepje hetzelfde doen of juist niet? (Je moet twee of meer geluiden maken, die samen klinken. Het kan dus niet dat iedereen in het groepje hetzelfde doet.)

-Hoe kan je dit in je tekening laten zien? (Je kan bijvoorbeeld de tekening verdelen in drie banen. Spreek vooraf af wie van jullie de bovenste baan gaat uitvoeren, wie de middelste en wie de onderste. Je mag het ook op een andere manier tekenen. Als jullie zelf maar weten wie wat uitvoert.)

Spreek, voordat de leerlingen beginnen, goed af wanneer iedereen weer stil moet zijn, ook als ze nog niet klaar zijn met de opdracht. Je kan bijvoorbeeld aftellen van 3 tot 0.

Zodra er een groepje klaar is met hun tekening en compositie, maak je de hele klas stil met het vooraf afgesproken teken. Het groepje dat klaar is, laat hun tekening zien en de compositie horen aan de anderen.

Niet alle groepjes hoeven in deze les klaar te zijn. Ze moeten wel allemaal een begin hebben gemaakt. Bewaar de tekeningen tot de volgende les.

Tip voor geluiden met stem en lichaam:

Als de leerlingen het moeilijk vinden om geluiden te bedenken met hun stem, probeer dan eerst met de hele groep wat dingen uit. Welke klanken kan je maken? (shhhhh, mmmmm, aaaaa, enz.) Kan je zo'n klank hoog zingen? En laag? Kan je met je stem regen nadoen, wind of storm, een vogel, een slak die over de grond kruipt, enz.

Audio 2: Oorkaan Ensemble

Afsluiting:

In de film wordt de vraag gesteld: 'Wat voor gevoel krijg jij bij deze muziek?'

Zet audio 2 aan en luister samen met je ogen dicht.

Na afloop vraag je aan de leerlingen wat voor gevoel ze kregen. Dit kan dus voor iedereen anders zijn.

Extra opdracht:

Geef alle leerlingen een vel papier en kleurpotloden. Zet de audio nogmaals aan. De leerlingen gaan zelf tekenen wat ze horen.

Tip:

Als de leerlingen dit een moeilijke opdracht vinden, vraag dan of ze nog weten wat jullie in de vorige les hebben gedaan. Jullie hebben toen allerlei abstracte vormen getekend. Rondjes, vierkantjes, golven en lijnen, verschillende kleuren.